

Оцінка економічних реформ: наслідки трансформації внутрішньогалузевої торгівлі

АНОТАЦІЯ. Україна в порівнянні зі своїми центральноевропейськими сусідами пройшла менш успішний шлях реформування та інтеграції економіки з моменту здобуття нею незалежності, зберігаючи достатньо високий рівень корупції та низькі, важкопрогнозовані темпи економічного зростання. Такі невтішні результати були очікуваними, враховуючи пострадянське минуле країни та постійні внутрішньополітичні конфлікти. Предметом дослідження даної статті виступає розвиток внутрішньогалузевих торговельних зв'язків України з країнами ЄС та Росією як критерій та прогнозуючий показник інтенсивності її зусиль щодо проведення реформ. Базою для порівняння інтенсивності внутрішньогалузевої торгівлі України обрано її найближчого західноєвропейського сусіда — Словаччину. За допомогою використання внутрішньогалузевої торгівлі як універсального показника, котрий базується на моделі попиту і пропозиції, можливо визначити рівень ефективності реформ, впроваджених українським та словацьким урядами. Основним предметом дискусії даної статті є проблема вибору між шляхом реформ, поглибленням інтеграції з ЄС та захистом існуючих інтересів, тобто збереження зв'язків із традиційними торговими партнерами. Дослідження тенденцій розвитку внутрішньогалузевої торгівлі в Словаччині та Україні дасть можливість зрозуміти, котрий із шляхів домінує в наш час.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Міжнародна торгівля, внутрішньогалузева торгівля, макроекономічне планування, інтеграція, економічний регіоналізм.

Вступ

Із запровадженням політичних реформ і ринкових економічних структур на початку 1990-х років країни Центральної та Східної Європи (ЦСЄ) реалізували низку політичних та реформаційних підходів на шляху до посиленої глобальної ринкової інтеграції. Оскільки кожна країна в цьому регіоні мала неоднакові початкові умови і використовувала несхожі підходи на перехідному етапі, не дивно, що макроекономічні умови, які внаслідок цього утворилися в регіоні, мали небагато спільного. Файнберг і Мерс¹ пов'язують розвиток інфраструктури з особливостями ринкових і політичних реформ в країнах з перехідною економікою. На іншому рівні Гурет² зосереджує свою увагу

*Грошек Джеральд — доктор наук, професор Школи бізнесу Університету Редлендз, Каліфорнія, США. Електронна адреса: Gerald_Groshek@redlands.edu

¹Feinberg R.M. and Meurs M. (2008). Market Reform and Infrastructure Development in Transition Economies. *Review of Development Economics*, 12(2). P. 237—247.

²Gouret F. (2007). Privatization and output behavior during the transition: Methods matter! *Journal of Comparative Economics*, 35(1). P. 3-3.

на альтернативних шляхах приватизації, щоб пояснити, як структури власності вплинули на обсяг випуску продукції та результати його зростання. У зв'язку з нерівномірним ростом доходів в цих країнах з перехідною економікою, Барлоу Грімалда і Месчі³ демонструють, що внутрішні реформи, такі як лібералізація цін і приватизація, справили значніший вплив, ніж процеси глобалізації, викликані зовнішнім середовищем.

Враховуючи результати недавньої роботи з дослідження впливу економічних і структурних реформ на темпи економічного зростання, інфляцію, рівень зайнятості та обсяг прямих іноземних інвестицій, у цій статті продовжується тема дослідження різноманітних підходів до реформ в країнах ЦСЄ шляхом розгляду торгівельних потоків в межах порівняльної вибірки країн з перехідною економікою. Як в Гуеля та Річардса⁴, так і у Фаустіно та Лейтао⁵ внутрішньогалузева торгівля дозволяє оцінити, чи різні підходи до реформування проявляються в схемах міжнародної торгівлі через прогнозований вплив на національні умови попиту та пропозиції. Зокрема, в аналізі досліджується характер внутрішньогалузевої торгівлі по різних галузях промисловості в двох країнах ЦСЄ, які займають протилежні позиції у низці реформ. Україна та Словаччина, хоча і є сусідами в географічному плані, представляють собою дві такі протилежності в регіоні ЦСЄ через різний досвід реформ та несхожі шляхи до інтеграції в Європейський Союз (ЄС). Крім того, в межах аналізу здійснюється перевірка поняття про те, що причини економічного зростання в регіоні ЦСЄ можна виявити в галузевих відмінностях, котрі проявляються в міжнародній торгівлі⁶.

Після представлення деяких загальних відомостей про еволюцію реформ і торгівлі в цих двох країнах, які досліджуються, далі у Розділі 2 розглядаються теоретичні моделі, котрі акцентують шляхи можливого розвитку торгівлі у цих двох середовищах. У Розділі 3 модель застосовується до даних з України та Словаччини протягом перехідного періоду з 1996 по 2008 рік. У Розділі 4 обговорюються результати, а в Розділі 5 представлено висновки.

³ Barlow D., Grimalda G., and Meschi E. (2009). Globalisation vs internal reforms as factors of inequality in transition economies. *International Review of Applied Economics*, 23(3). P. 265.

⁴ Guell R.C. and Richards D.G. (1998). Regional integration and intra-industry trade in Latin America, 1980-90. *International Review of Applied Economics*, 12(2). P. 283-300.

⁵ Faustino H. C., and Leitão N. C. (2007). Intra-industry trade: a static and dynamic panel data analysis. *International Advances in Economic Research*, 13. P. 313-33.

⁶ De Benedictis L. and Tajoli L. (2007). Openness, similarity in export composition, and income dynamics. *The Journal of International Trade & Economic Development*, 16(1). P. 93.

Загальна інформація

Словаччина після запровадження євро у 2009 році і входу в Шенгенську групу, зараз має досить високий статус серед країн ЦСЄ з точки зору вертикальної інтеграції в ЄС. На рисунку 1 за допомогою Низки показників економічної свободи за 2012 рік⁷ простежується ширший критерій еволюції реформи в цих двох країнах. Починаючи з 2005 року, Словаччина значно просунулася вперед в плані загальної економічної свободи, порівняно зі своїми сусідами як зі Східної, так і з Західної Європи. Такому результату сприяли конструктивні реформи регулювання словацького ринку праці та кредитного ринку, захисту прав власності, валютної системи та нетарифних торговельних обмежень. До 2010 року Словаччина займала 35-ту позицію за показниками економічної свободи, що ставило її вище багатьох її розвинутих партнерів по ЄС, а також значно вище України. Тим не менш, результати нещодавніх досліджень спростовують початкові умови для Словаччині, за якими Словаччину не можна було віднести до передових економічних реформаторів серед колишніх країн з неринковою економікою. Небажання Словаччини на ранньому етапі переорієнтуватися на західні політичні принципи і ринкові відносини, незважаючи на свою близькість до ЄС, привело до затримки суттєвих реформ на початку 1990-х років. Однак, до середини 2000-х років програми сталих реформ і акцент на досягнення інтеграції в ЄС до 2004 року дозволили Словаччині стати однією серед прогресивніших реформаторів в регіоні ЦСЄ.

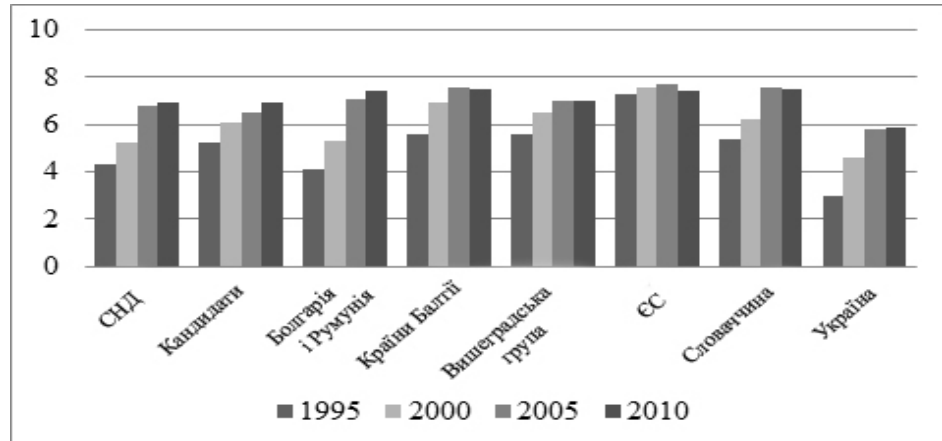

Рис. 1. Показники економічної свободи

⁷ Gwartney J., Lawson, R. and Hall J. (2012). Economic freedom dataset, published in Economic freedom of the world: 2012 Annual Report. Fraser Institute.

Україна займає місце в нижньому сегменті реформаторської та інтеграційної шкали в межах ЦСЄ. Незалежно від того, чи були такі результати пов'язані з її початковим наданням переваги членству в Співдружності Незалежних Держав (СНД) після розпаду СРСР, близькістю до Росії або постійними розбіжностями демографічних і соціальних умов на периферії ЄС, Україна досягла скромніших результатів в питанні реформування. За показником своєї економічної свободи, що становив 5,94 у 2010 році, вона займає 122-е місце у рейтингу країн. Показник України щодо захисту прав власності, регулювання підприємницької діяльності та контролю за переміщенням людей і капіталу залишається помітно низьким. Нинішні вагання України, пов'язані з ратифікацією Угоди про асоціацію з ЄС, також є проявом її недостатніх зусиль, спрямованих на досягнення більшої економічної інтеграції.

У світлі прогнозів, зроблених в Гурета⁸; Файнберга і Мерса⁹, а також Барлоу, Грімалда та Месчі¹⁰, можливо, не дивує наявність розбіжностей в економічних умовах, зважаючи на несхожі шляхи реформування в Словаччині та Україні. На рисунку 2 проілюстровано еволюцію обсягу випуску продукції на душу населення в кожній країні і показано, що протягом перехідного періоду розрив між ними збільшився на користь Словаччини. У 1996 році ВВП Словаччини на душу населення був на 4050 доларів США більшим, ніж в Україні. Незважаючи на кризу 2008 року, ця різниця до 2011 року зросла до 14 031 долара США.

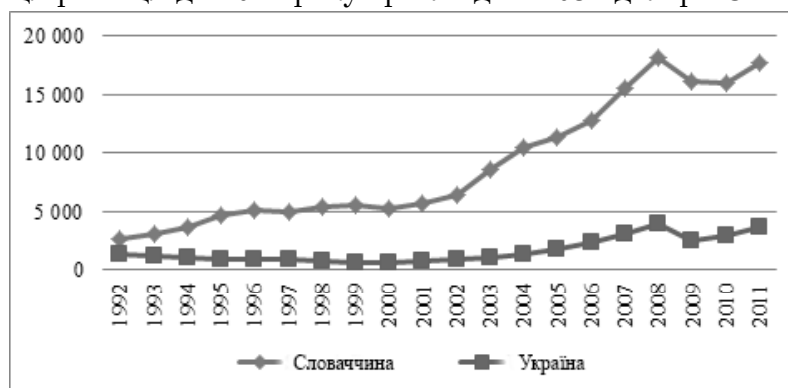

Рис. 2. Динаміка ВВП на душу населення Словаччини та України, дол. США

⁸ *Gouret F.* (2007). Privatization and output behavior during the transition: Methods matter! *Journal of Comparative Economics*, 35(1). P. 3-34.

⁹ *Feinberg R.M. and Meurs M.* (2008). Market Reform and Infrastructure Development in Transition Economies. *Review of Development Economics*, 12(2). P. 237-247.

¹⁰ *Barlow D., Grimalda G., and Meschi E.* (2009). Globalisation vs internal reforms as factors of inequality in transition economies. *International Review of Applied Economics*, 23(3). P. 265.

Де Бенедіктіс і Тайолі¹¹ розглядають широкий спектр моделей торгівлі і економічного зростання, які підтверджують надійний зв'язок між показниками міжнародної торгівлі країни та її економічним зростанням. Згідно з цими моделями різниця у ВВП на душу населення між цими двома сусідами по ЦСЄ супроводжується паралельною нерівністю у структурі їх міжнародної торгівлі. На рисунку 3а і 3б показано, що напрямки експорту з України та зі Словаччини дійсно відрізняються. Експорт Словаччини своїм партнерам з країн ЄС (у середньому 87 % від загального обсягу) значно більший за її експорт на схід, в регіон країн СНД (який у середньому становить 3,8 %). Натомість експорт України виглядає більш збалансованим у західному та східному напрямку, становлячи в середньому відповідно 31% та 33%. Швидкий аналіз торговельних схем за період з 1996 по 2008 рік між Україною і Словаччиною та їх основними торговельними партнерами підтверджує це враження щодо напрямку торгівлі. Значення U-критеріїв Манна-Уїтні, наведені в таблиці 1, підтверджують істотне розходження в напрямку експорту між Словаччиною та її торговими партнерами з ЄС і СНД. З іншого боку, в плані експортних потоків між Україною та ЄС і СНД зберігається нульове значення, що вказує на збалансований експорт в кожен з цих регіонів.

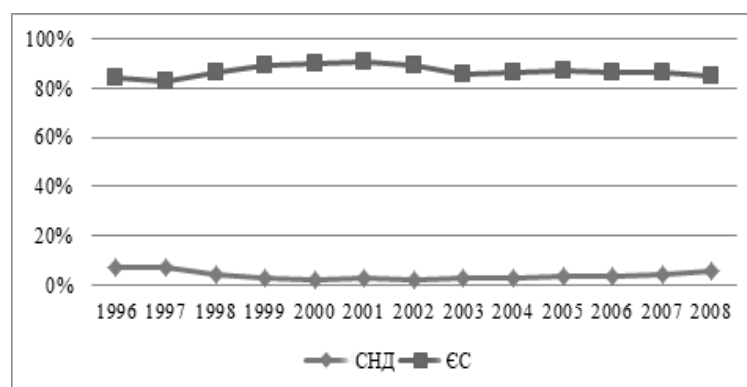

Рис. 3а. Експорт зі Словаччини в ЄС та СНД (% від загального обсягу експорту)

¹¹ De Benedictis L. and Tajoli L. (2007). Openness, similarity in export composition, and income dynamics. *The Journal of International Trade & Economic Development*, 16(1). P. 93.

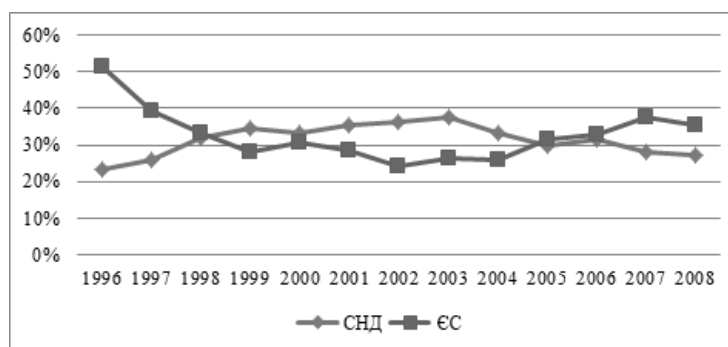

Рис. 36. Експорт з України до ЄС та СНД
(% від загального обсягу експорту)

Враховуючи ці початкові особливості експорту, збільшення доходу на душу населення в Словаччині можна віднести до її інтенсивнішої торгівельної взаємодії з ЄС в порівнянні з тим же показником України. І навпаки, низькі економічні показники України, ймовірно, пов'язані з її відносно інтенсивною взаємодією з країнами СНД і враховуючи домінування Росії (у середньому 71 % від її експорту в СНД) в цій групі із залежністю від одного експортного ринку. Однак, як показано на рисунках 3а і 3б, з плином часу не відбувалося ніяких істотних змін у структурі експортної торгівлі, що відповідали б збільшенню доходу на душу населення Словаччини, проілюстрованому на рисунку 2. Словаччина не зазнала жодних змін (з 84 % до 85 %) в обсязі свого експорту до ЄС і незначною мірою знизила і без того низькі рівні експортної торгівлі з країнами СНД. Експорт України в країни ЄС та СНД коливається в дуже вузькому діапазоні, при цьому з 1999 по 2004 рік перший показник зростав в порівнянні з останнім. Цей короткий період збільшення (зменшення) частки експорту в країни ЄС (СНД) супроводжувався незначним зростанням доходів в Україні. Якщо коротко, у цих двох країнах не відбувалися паралельні зміни загальних схем торгівлі з їхніми партнерами з країн ЄС і СНД, які б компенсували все більшу розбіжність в рівні доходів на душу населення.

Таблиця 1

U-КРИТЕРІЙ МАННА-УІТНІ: ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ЕКСПОРТУ КРАЇН — РЕГІОНАЛЬНИХ ПАРТНЕРІВ*

	Експорт України в країни ЄС та СНД	Експорт Словаччини в країни ЄС та СНД
Значення	488	475
Асимптотичне значення	0,944	0,000

*Рівень значущості становить 0,05.

Оскільки цей результат суперечить прогнозу Де Бенедіктісаі Тайолі¹², варто детальніше розглянути внутрішньогалузеву торгівлю, щоб визначити, чи дійсно обсяги експорту Словаччини та України настільки стабільні, як здаються, і чи відповідають вони прогнозам моделей внутрішньогалузевої торгівлі. У наступному розділі розглядаються прогнози, розроблені теоріями внутрішньогалузевої торгівлі, які допоможуть сформулювати очікування щодо характеру торгівлі між Словаччиною та Україною і їхніми партнерами з усіх європейських регіонів.

Модель

Стандартна модель міжнародної торгівлі Хекшера-Оліна (ХО) була змінена таким чином, що її висновки було підкріплено і доповнено. Значне місце серед цих доповнень займають моделі недосконалої конкуренції^{13, 14, 15, 16, 17, 18}, які стимулювали подальше вивчення внутрішньогалузевої торгівлі або торгівлі між країнами в рамках аналогічних галузей. Наслідком внутрішньогалузевого пояснення міжнародної торгівлі є висновки про характер внутрішніх умов попиту та пропозиції торгових партнерів. Спочатку Лінднер¹⁹ визнав, що можна було б очікувати подібних умов попиту в країнах, які беруть активну участь у внутрішньогалузевій торгівлі. У новій теорії торгівлі це спостереження щодо попиту доповнено атрибутами, обумовленими пропозицією (співвідношення праці та капіталу, внутрішня та зовнішня економіка, а також диференційований обсяг виробництва), які розширюють потенціал внутрішньогалузевої торгівлі. Підводячи підсумок щодо атрибутів, обумовлених попитом і пропозицією певної країни, можна сказати, що торгівля, швидше за все, є внутрішньогалузевим проявом відносин 1) між великими країнами, що володіють внутрішньою та зовнішньою економією, зумовленою зростанням масштабів вироб-

¹² De Benedictis, L. and Tajoli, L. (2007). Openness, similarity in export composition, and income dynamics. *The Journal of International Trade & Economic Development*, 16(1), 93.

¹³ Krugman, P. (1979). Increasing returns, monopolistic competition and international trade. *Journal of International Economics*, 9(4), 469-480 November.

¹⁴ Krugman, P. (1980). Scale economies, product differentiation and the pattern of trade. *American Economic Review*, 70(5), 950-959.

¹⁵ Krugman, P. (1981). Intra-industry specialization and the gains from trade. *Journal of Political Economy*, 89, 959-973.

¹⁶ Dixit, A. and Norman, V. (1980). *Theory of International Trade*. Cambridge, Cambridge University Press.

¹⁷ Lancaster, K. (1980). Intra-industry trade under perfect monopolistic competition. *Journal of International Economics*, 10(2), 151-170.

¹⁸ Helpman, E. (1981). International trade in the presence of product differentiation, economies of scale and monopolistic competition. *Journal of International Economics*, 11(3), 305-340.

¹⁹ Linder, S.B. (1961). *An essay on trade and transformation*. New York, John Wiley and Sons.

ництва і 2) країнами з аналогічними рівнями розвитку, що виникають за рахунок схожої забезпеченості факторами виробництва та інституційних структур. З іншого боку, обмін між країнами на протилежних кінцях шкали розвитку з асиметричною економією, зумовленою зростанням масштабів виробництва, різнорідними факторами виробництва, а також несхожими інституційними підходами припускає існування додаткових міжгалузевих особливостей.

Тут з метою оцінки обсягу внутрішньогалузевої торгівлі (ВГТ) використовується критерій міжнародної торгівлі, встановлений Грубле і Ллойдом (1975):

$$1) IT_{ijkt} = \frac{(X_{ijkt} + X_{jikt}) - [X_{ijkt} - X_{jikt}]}{X_{ijkt} + X_{jikt}},$$

де X_{ijkt} визначається як експорт з країни i в країну j в товарному секторі k за час t . За допомогою класифікації СМТК (Стандартна міжнародна торговельна класифікація) (3-я редакція), про яку йдеться у Базі даних ООН щодо статистики торгівлі товарами, індекси внутрішньогалузевої торгівлі будуються шляхом узагальнення за тризначними галузевими рівнями для двох з дев'яти секторів. Ці два вибрані сектори, а саме Код 0 СМТК (у редакції 3) — Харчова продукція та живі тварини, що містить 36 тризначних галузевих секторів, і Код 6 СМТК (3-я редакція) — Промислові вироби, класифіковані переважно за матеріалами, який містить 52 тризначних галузевих секторів, представляють широкий спектр випущеної продукції, від товарів широкого вжитку до продукції з високим рівнем доданої вартості.

Результати

Щоб виділити деякі з внутрішньогалузевих відносин, прихованих в узагальнених торговельних даних, згідно з результатами, наведеними в таблиці 2, регіони ЄС та СНД розділені на їхні основні підгрупи. ЄС поділено на основні країни-учасниці (ЄС-15) і країни, що вступили до Європейського союзу нещодавно, до складу яких увійшли представники Центральної Європи (Вишеградська група) і Прибалтики. СНД поділена подібним чином з урахуванням домінуючої позиції Росії в цій групі. Пряме співвідношення ВГТ від Словаччини до України також можна простежити шляхом відокремлення України від СНД (співвідношення ВГТ від України до Словаччини відображене

в даних Вишеградської групи). Отже, категорія «Інші країни СНД» включає в себе решту країн СНД.

Таблиця 2

**СЕРЕДНІЙ ОБ'ЄГ ВНУТРІШНЬОГАЛУЗЕВОЇ ТОРГІВЛІ ЯК %
ВІД ЗАГАЛЬНОГО ОБ'ЄГУ ТОРГІВЛІ ЗА СЕКТОРАМИ, 1996—2008 рр.**

Сектор	ЄС15	Вишеградська група*	Країни Балтії	Україна	Росія	Інші країни СНД
0 СМТК Словаччина	6.5 %	20.6 %	0.7 %	0.8 %	3.5 %	0.1 %
6 СМТК Словаччина	22.6 %	31.7 %	6.9 %	7.5 %	19.9 %	1.3 %
0 СМТК Україна	2.6 %	4.0 %	3.9 %	—	20.3 %	1.9 %
6 СМТК Україна	10.1 %	18.0 %	17.1 %	—	49.4 %	8.0 %

* До складу Вишеградської групи входять Чеська Республіка, Угорщина, Польща, Словаччина і Словенія.

Кожен з цих регіонів має свої особливості, з точки зору ринкових умов, політичних інститутів, а також структури попиту та пропозиції. При цьому країни, що входять до групи ЄС-15, перебувають на найвищому, а інші країни СНД — на найнижчому рівні розвитку. Теоретично можна передбачити, що обсяг внутрішньогалузевої торгівлі повинен бути більшим між певними країнами і тими їх країнами/регіонами-партнерами, які точно віддзеркалюють їхній рівень розвитку. Що стосується обох класифікацій СМТК, які розглядаються в поточному дослідженні, найбільші обсяги ВГТ виявлено в торгівлі між країнами Вишеградської групи та Словаччиною, а також в торгівлі між Україною та Росією. Найменші ж обсяги ВГТ виявлено в торгівлі з іншими країнами СНД для обох країн. Показники торгівлі з країнами Балтійського регіону для обох країн знаходяться на середньому щаблі. Цей закономірний результат вказує на те, що Словаччина найбільш близька за економічними та інституційними структурами до інших центральноєвропейських країн, котрі приєдналися до ЄС у 2004 році, в той час як Україна найбільш схожа на свого домінуючого сусіда і партнера з колишнього СРСР. Крім того, в той час як обсяги ВГТ України з країнами групи ЄС-15 удвічі менші, ніж у Словаччини, її обсяги ВГТ з Балтійським регіоном перевищують

обсяги торгівлі зі Словаччиною на 500 % за СМТК 0 і 200 % за СМТК 6.

Оскільки країни Вишеградської групи доклали значних зусиль для проведення реформ, необхідних для вступу до ЄС, необхідно виявити процес збільшення обсягу Словацької ВГТ з країнами ЄС-15. На рисунках 4а та 4б показано, що Словаччина протягом тривалого часу постійно збільшувала свою внутрішньогалузеву торгівлю з країнами групи ЄС-15, зберігаючи при цьому, хоча і з більшою мінливістю, обсяги своєї ВГТ з Вишеградським регіоном. Однак, починаючи від скромних обсягів у 1996 році, обсяги ВГТ з країнами групи ЄС-15 як в 0, так і в 6 секторі СМТК збільшилися приблизно удвічі до 2008 року, що вказує на те, що поглиблення інтеграції Словаччини з країнами групи ЄС-15 призвело до наближення властивостей її ринку та інституційних структур до ЄС. Тиск реформ, що відчувався під час підготовки до вступу в ЄС у 2004 році і після нього, сприяв структурному розвитку економіки Словаччини з наступним впливом на структуру її ВГТ з країнами ЄС-15, яка розширювалася, і на підвищення рівня доходів на душу населення. Словаччина також підтримувала або збільшувала свої обсяги ВГТ з партнерами Вишеградської групи і Балтійських регіонів, які зіткнулися з аналогічними вимогами щодо проведення реформ для вступу в ЄС.

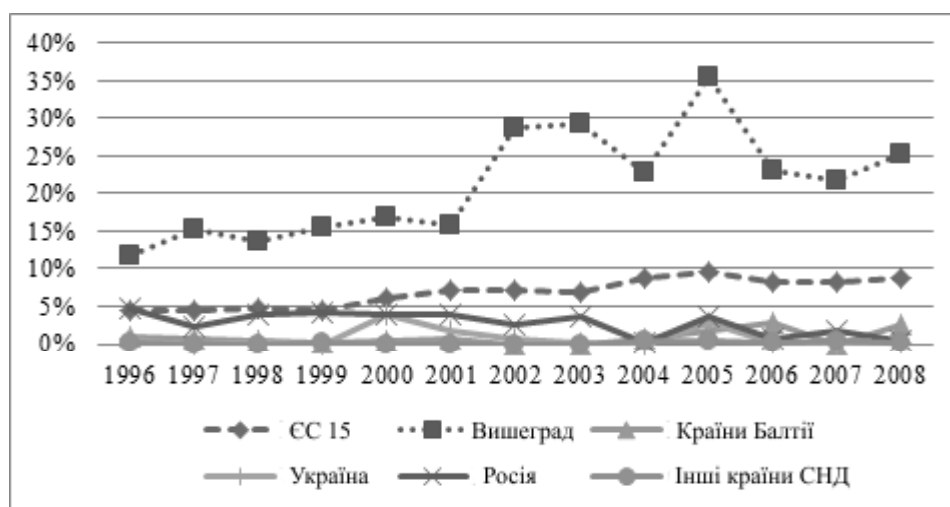

Рис. 4а. Еволюція ВГТ Словаччини - Код СМТК 0

Рис. 5а. Еволюція ВГТ України — Код СМТК 0

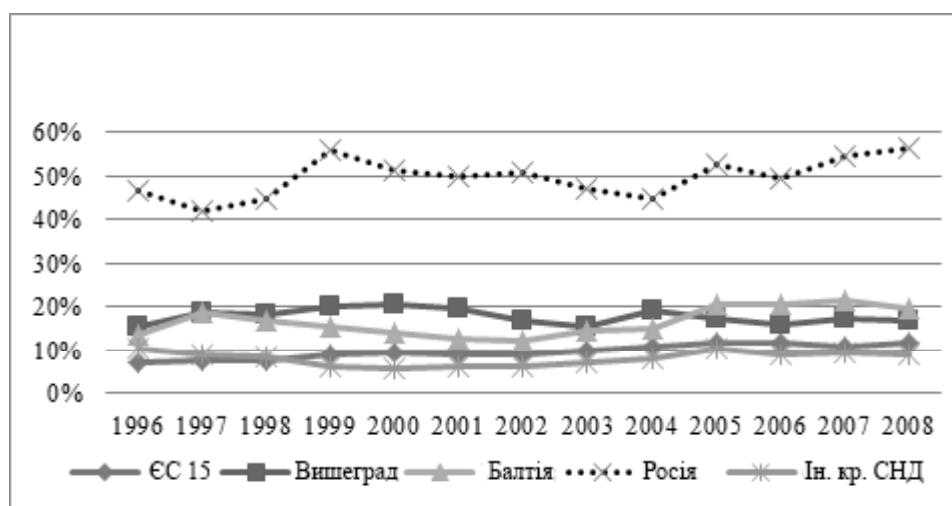

Рис. 5б. Еволюція ВГТ України — Код СМТК 6

Висновки

З початку 1990-х років країни Центральної та Східної Європи підійшли до реформування і більшої відкритості для міжнародної торгівлі з різним ступенем зацікавленості. На сьогоднішній день в результатах цього поступу справі наближення до західних рівнів доходу та розвитку простежується певна не-

рівномірність. В якості прикладу такої нерівномірності можна навести економічний розвиток України та Словаччини. Економічна теорія вказує на те, що різні результати супроводжуються відмінностями в структурі торгівлі, які відображають базову структуру попиту та пропозиції. Щоб перевірити це припущення, ми в рамках цього дослідження проаналізували торгівельну діяльність України та Словаччини, зважаючи на торгові потоки в підгрупи країн—учасниць ЄС та СНД. Ми вивели регіональні індекси внутрішньогалузевої торгівлі та порівняли їх з теоретичними прогнозами щодо властивостей ринку та інституційного розвитку.

Що стосується аналізу промислових секторів, його результати вказують на більший обсяг внутрішньогалузевої торгівлі між Словаччиною та країнами Вишеградської групи, Балтійського регіону та країнами групи ЄС-15, що відображає як її початкову схожість зі своїми найближчими сусідами, так і подальшу реалізацію нею реформ відповідно до стандартів ЄС. Словацька економіка стає дедалі більш схожою на економіку її партнерів з групи ЄС-15 в плані галузевої структури та економічних показників. У порівнянні зі своїм центральноєвропейським сусідом (або будь-якою країною за цим показником) Україна менш успішно пододала свій шлях реформування та інтеграції економіки з моменту здобуття нею незалежності. Рівень корупції в країні залишається високим, натомість темпи річного зростання обсягів виробництва є незначними. Враховуючи географічне положення України на краю колишнього Радянського Союзу, важливість її зв'язків з Росією та постійні внутрішні політичні розколи, такі результати є цілком закономірними. Характер її внутрішньогалузевої торгівлі вказує на те, що вона наближена радше до умов попиту та пропозиції в Росії, а не до стандартів Європейського Союзу.

Велика увага з боку політиків та дослідників приділялася розширенню торгівельних потоків з ЄС як шляху до розвитку. Незважаючи на офіційні зусилля з поглиблення інтеграції з Європейським Союзом, останні дані в графіках внутрішньогалузевої торгівлі України вказують на тенденцію, далеку від стандартів ЄС, і натомість свідчать про постійний рух у бік наближення до російського ринку. Аби змінити цю ситуацію, необхідно надати перевагу реформам і поглибленню інтеграції з ЄС, а не захисту діючих інтересів та зв'язків з традиційними торговими партнерами. Дослідження подій, що відбуваються у внутрішньогалузевій торгівлі України, насамперед, вказує на те, котрий з цих чинників домінує зараз.

Перекладено з англійської мови

Список літератури

1. *Barlow D., Grimalda G., and Meschi E.* (2009). Globalisation vs internal reforms as factors of inequality in transition economies. *International Review of Applied Economics*, 23(3). P. 265.
2. *De Benedictis L. and Tajoli L.* (2007). Openness, similarity in export composition, and income dynamics. *The Journal of International Trade & Economic Development*, 16(1). P. 93.
3. *Dixit A. and Norman V.* (1980). *Theory of International Trade*. Cambridge, Cambridge University Press.
4. *Faustino H.C. and Leitao N.C.* (2007). Intra-industry trade: a static and dynamic panel data analysis. *International Advances in Economic Research*, 13. P. 313-33.
5. *Feinberg R.M. and Meurs M.* (2008). Market Reform and Infrastructure Development in Transition Economies. *Review of Development Economics*, 12(2). P. 237-247.
6. *Gouret F.* (2007). Privatization and output behavior during the transition: Methods matter! *Journal of Comparative Economics*, 35(1), P. 3-34.
7. *Grubel H.G. and Lloyd P.J.* (1975). *Intra-industry trade: the theory and measurement of international trade in differentiated products*. London, John Wiley and Sons.
8. *Guell R.C. and Richards D.G.* (1998). Regional integration and intra-industry trade in Latin America, 1980-90. *International Review of Applied Economics*, 12(2). P. 283-300.
9. *Gwartney J., Lawson R. and Hall J.* (2012). Economic freedom dataset, published in *Economic freedom of the world: 2012 Annual Report*. Fraser Institute.
10. *Helpman E.* (1981). International trade in the presence of product differentiation, economies of scale and monopolistic competition. *Journal of International Economics*, 11(3). P. 305-340.
11. *Krugman P.* (1979). Increasing returns, monopolistic competition and international trade. *Journal of International Economics*, 9(4). P. 469-480 November.
12. *Krugman P.* (1980). Scale economies, product differentiation and the pattern of trade. *American Economic Review*, 70(5). P. 950-959.
13. *Krugman P.* (1981). Intra-industry specialization and the gains from trade. *Journal of Political Economy*, 89. P. 959-973.
14. *Lancaster K.* (1980). Intra-industry trade under perfect monopolistic competition. *Journal of International Economics*, 10(2). P. 151–170.
15. *Linder S.B.* (1961). *An essay on trade and transformation*. New York, John Wiley and Sons.

Стаття надійшла в редакцію 07.03. 2014